СВОБОДА

Ілюстрована політична, просвітна і господарська часопись.

Виходить що тижня в суботу.

Редаґує: Д-р СТЕПАН БАРАН.

ПЕРЕДПЛАТА: в Австриї й Угорщинї: річно 6 кор., піврічно 3 кор., чвертьрічно 1.50 кор. Поодиноке число коштує у Львові 10 сот., на провінції 12 сот.
За границею „Свобода" коштує на цілий рік: В Нїмеччинї 6 марок; в Росії 3 рублї; в Америцї 2 доляри.
Адреса Редакції і Адміністрації: „СВОБОДА", Львів, Ринок ч. 10., II. поверх.

Ч. 18. ЛЬВІВ, субота, дня 29 цвітня 1916. Рік XX.

Ґенерал Діллєр намісником Галичини.

Справу наслїдства по покійнім наміснику ґенералі Колярдї вже порішено. Цісар покликав на се важне і відвічальне становище ґенерал-майора барона Еріха Діллєра, дотеперішного ґенерального ґубернатора для австро-угорських занятих земель в Росії, виходячи з того становища, що з огляду на се, що Галичина є все ще безпосередною воєнною областю, найвисша власть в краю мусить знаходити ся в руках ґенерала, а не в руках цивільного урядника або політика. Ті отже причини, які спонукали правительство до іменованя в липни 1915 р. намісником найбільшого коронного краю в Австрії ґенерала австрійської армії, в місце відпоручника і мужа довіря польського кола, були притокою, що і тепер управа Галичини опинила ся знова в військових руках. Сю обставину треба нам уважати за знак, що в найблизшій будучности політичні відносини, що витворили ся в Галичинї в часї світової війни, не будуть змінені.

Про політичний бік іменованя намісником Діллєра нинї не час і не місце говорити. Новий намісник не має за свою безпосередну задачу переводити далеко-ідучих національно-політичних змін в краю, бо сї великі реформи в области правно державного і національно-політичного житя в австрійській державі, а з окрема в Галичині, ждуть ще своєї розвязки на час, коли вже перестануть гудїти гармати. На разї задачею краєвого правительства в Галичинї буде справа відбудови господарського житя, знищеного війною і московським наїздом. Ту правительство і його начальний керманич намісник мають перед собою дуже широке поле до попису, тим більше, що відбудова краю, приверненє хоч по части звичайних відносин в области рільництва, промислу, торговлї, в кредитових інституціях, в публичнім виконаню і в инших галузях публичної адмінїстрації, є тепер в руках правительства, а не краєвого виділу і повітових виділів. Наше парляментарне заступництво, наші часописи і наша суспільність сї змаганя правительства, як се було доси, буде по своїм силам попирати в певній надії що правительство, яке тепер має більшу власть, але і більшу відвічальність, буде узглядиювати оправдані бажаня і потреби української людности і східної Галичини.

З окрема великої опіки і видатної помочи потребують українські селяни. На українських селянах більше як на польських в західній Галичинї відбила ся шкідливо війна. Господарства наших селян найчастїйше поруйновані. Стратили вони часто весь свій живий і мертвий інвентар, а о скільки його мають, мають його значно менше або в гіршім станї, як се було перед війною. В додатку спав на них примус оброблюваня чужих ґрунтів і тому як раз наші українські селяни і селянки дають для інтересів держави більше своєї сили і своїх средств як котрий небудь инший нарід в Австрії, бо тільки виключно на нашій области веде ся нинї війна з Росією. Инші стани —

мають свої великі банки і инші господарські орґанізації, мають висшу освіту і проворність то потребують без порівнаня меншої помочи як наші селяни, чи нинї головно наші селянки. Ту треба, щоби новий намісник звернув бачнїйшу увагу на урядованє причинкових комісій в східно-галицьких повітах, бо ту намісник може дуже легко усунути неодну похибку, яку часто відчувають болючо українські родини покликаних до військової служби.

Українське селянство звертаєть ся до нового намісника з повною надією, що він як начальний відпоручник австрійського правительства і улюбленого нашим народом старенького цісаря Франц Йосифа I зуміє оцінити горячий патріотизм і пожертвованє цілого нашого селянства для австрійської держави і пануючого дому і ті безконечні жертви, які воно принесло для них в часї світової війни, та підопре його змаганя до загоєня ран, спричинених війною та до нового його відродженя. Ціла українська суспільність в Галичинї, витаючи нового намісника, бажає одного, щоби ту на далеких східних окраїнах австрійської держави запанували в цілости австрійські закони, щоби цілий український нарід в Галичинї справдї відчув, що він жиє в Австрії під охороною австрійських законів і австрійського правительства. А тодї новий австрійський цісарський намісник сповнить частину історичного післанництва Австрії на сході — трівкої сполуки українських областий з наддунайською державою.

* * *

Тепер ще кілька дат з житя нового намісника ґенерала барона Діллєра.

Ґенерал майор Еріх барон Діллєр уродив ся в 1859 р. в Відни, має отже тепер 57 літ. По скінченю військової школи віддав ся правничим студиям і вступив до політичної служби в Моравії, де оставав чотири роки і зложив також практичний політичний іспит на комісаря при старостві. Пізнїйше віддав ся військовій службі. В 1914 р. став командантом XVI. бриґади кавалєрії і ґенерал-майором. В маю 1915 р. повірено йому тимчасово уряд військового ґубернатора військової ґубернії в Кєльцах. В серпни 1915 р. іменовано його ґенерал-ґубернатором для австроугорської окупації польських областий Росії. Барон Діллєр має гідність тайного радника (є екселєнцією) і є властителем військового хреста заслуги і кавалєром ордеру зелїзної корони III. кл. з воєнною декорацією.

СКЛАДАЙТЕ ЖЕРТВИ НА НАРОДНИЙ ФОНД!

Датки належить відсилати під адресою: Краєвий Союз Кредитовий у Львові, Ринок ч. 10, на вкладкову книжочку ч. 5000 з допискою „Народний Фонд".

Важне рішенє в справі військових причинків.

Від давна давали ся у нас чути жалї, що повітові причинкові комісії в дуже многих случаях відмовляють нашим селянам і селянкам військового причинку чи як у нас з польська говорять „засилку". Найчастїйше як причину відмовного рішеня подають сї комісії обставину, що родина покликаного до військової служби має чотири, шість чи десять морґів ґрунту, отже є в можности виживити ся без побираня військового причинку — у нас так званої „пенсії" — з державної каси.

Поминувши се, що такі рішеня повітових причикових комісий приносять велику матеріяльну шкоду для нашого убогого сільського населеня і так прибитого воєнними злиднями, котре має законне право на сю державну підмогу, є вони неоправдані постановами закона. Державний закон про воєнний додаток на удержанє для членів родин змобілїзованих з 26. грудня 1912 В. з. д. ч. 237 в параґрафах 3, 4, 5, 6 і 7 постановляє, кому належить ся воєнний причинок, в якій висоті і за який час. З окрема в § 3, уступ 2, є важна постанова, що дрібні сільські господарі — а лиш такі є у нас, бо „ґросбаверів" від 50 до 200 морґів ґрунту, у нас майже нїгде нема, що ведуть свою господарку з членами своєї родини і без чужої помочи, що у нас є рівнож правилом, є поставлені на рівні з тими, що особистою працею удержували родину (пр. робітники). В § 3, уступ 3, є знова засаднича постанова, що військовий причинок не належить ся родинам змобілїзованих, котрих покликанє до чинної служби не загрожує їх удержаню. Для нас ся постанова є дуже важна, бо в дрібнім сільськім господарстві покликанє до чинної військової служби кождої робучої сили є зменшенєм господарської спроможности родини, зменшує її доходи зглядно загрожує удержаню оставших дома членів родини, найчастїйше жінки, дрібних дїтий або старих родичів.

Тимчасом, як се знаю з моєї адвокатської практики, повітові причинкові комісії,

в східній Галичинї супроти наших селян виходять з того становища, що вистарчає для них інформація постерунку жандармерії —

рідше начальника громади зглядно громадського писаря, що ся або друга родина має кілька чи кільканайцять моргів грунту — і відмовляють „пенсії“ оставшій дома родині, хотяй її прожиток справді загрожений і коли хотять дальше вести господарку, то часто на місце покликаного до військової служби мусять наймати чужу силу і дорого за неї платити.

Проти відмовних рішень повітових причинкових комісій покривджені селяни і селянки не вносили ніяких представлень з жаданєм поновного розслідженя справи (рекурсів нема), анї зажаленя до намісництва на поступованє комісії. До незвичайно рідких случаїв належало, щоби покривджені звернули ся до адвоката з просьбою внесеня жалоби неважности до найвисшого адміністраційного трибуналу проти незаконного відмовного рішеня, хоч дуже часто йшло о грубшу суму гроша. Але знайшли ся инші, які сю справу порушили в формі жалоби перед найвисшим адміністраційним трибуналом, який доси в справі військових причинків видав цілий ряд рішень, що на будуче мають обовязувати повітові причинкові комісії при полагоджуваню подань о воєнні причинки.

Найважнійшим є рішенє найвисшого адміністраційного трибуналу з 26. падолиста 1915 ч. 7444 в котрім висказує він погляд, що військовий причинок належний родині змобілізованого на основі згаданого висше закона не є милостинею, але законним правіжем (Anspruch) прислугуючим родині змобілізованого супроти держави. По думці сеї засади признанє або відмова військового причинку не залежить від свобідної оцінки повітової причинкової комісії, але від сего, чи заходять вимагані законом услівя, котрі комісія є обовязана усталити при помочи відповідних доходжень.

Першим услівєм законного правіжу до признаня причинку є убуток в доходах змобілізованого. Коли його дохід справді зменшив ся і так зменшений дохід не вистарчає на удержанє родини, повстає для сеї родини законний правіж до причинку з державної каси. Однак мусить заходити причинова звязь межи фактом покликаня до військової служби а убутком в доходах. Коли отже змобілізований аж до дня свого покликаня не причиняв ся до удержаня родини (в дрібнім сільськім господарстві вистарчає, що працював в тім господарстві, не побираючи за се як член родини ніякої заплати), то оставша дома родина не має права до побираня причинку, бо відносини удержаня сеї родини не улягли ніякій зміні.

Натомість не вільно відмовити причинку з сеї причини, що управнені особи удержують певні датки з ласки в готівці або в натурі від краю, громади або приватних осіб, о скільки виказано, що змобілізований аж до хвилі свого покликаня удержував родину з доходів свого заробку, а в наслідок покликаня услівя прожитку родини зістали дійсно нараженї. Коли отже батько покриває кошти удержаня своеї дочки, котрої мужа покликано до військової служби, або коли службодавець дає безплатне мешканє родині свого змобілізованого урядника, слуги чи робітника, то сї користи є без впливу на питанє признаня причинку.

Так само обставина, що покликаний одержує на дальше частину своєї дотеперішньої платні (прим. половину), не творить сама собою оправданої причини до відмови причинку. По думці § 3 закона про військові причинки правіж до причинку є тоді неузасаднений, коли покликаний до військової служби або сам не поносить нїякого убутку в доходах, або коли вправді поносить убуток, то мимо того на підставі певних в законі приведених, а доходженями усталених обставин належало приняти, що удержанє родини не потерпіло в наслідок його покликаня до військової служби. Коли отже змобілізований тратить половину свого звичайного доходу, а доходженя не ствердили таких обставин, що відносини удержаня його родини остали без зміни на некористь, то ясною є річию, що він поносить убуток в доходах, отже повстає правіж до причинку по думці висше висказаних засад.

Родина покликаного до військової служби є управнена до побираня причинку так довго, як довго услівя її прожитку є нараженї в наслідок ухиленя доходів з праці покликаного. Може однак приключити ся, що в хвилї покликаня удержанє родини з причин вичислених в § 3 згаданого закона зразу не є нараженe, доперва пізнійше настане зміна в господарських відносинах, котра потягає за собою погіршенє в услівях удержаня. В сім случаю правіж до причинку повстає з хвилею, коли зайде та зміна. Погляд, що в тих случаях, в котрих зразу відмовлено причинку, пізнійше однак в наслідок поновного подання признано причинок, причинок має бути виплачений доперва від дня внесеня прихильно залагодженого поданя, уважає адміністраційний трибунал за суперечний з законом Іменно ту не рішає хвиля внесеня поданя, але хвиля, коли заіснували вимагані законом услівя. що узасаднюють право до побираня причинку.

Найвисший адміністраційний трибунал не ограничив ся однак до порішеня засадничих питань з матеріяльного права, але також усталив засади поступованя при доходженях, переведених повітовими причинковими комісіями. Знесено цілий ряд відмовних рішень повітових причинкових комісій з причини неточного (mangelhaft) поступованя, а іменно з сеї причини, що відмова причинку опирала ся на доходженях, котрих вислід був суперечний з твердженями сторони, що внесла поданє о причинок, а повітова комісія причинкова не дала стороні можности до заяви і можливого відпертя відємного для неї висліду доходжень.

Я подав майже в повній цілости се важне рішенє адмін. трибуналу в тій цїли, щоби наші люди його всюди використали і повносили жалоби до найвисшого адміністраційного трибуналу проти відмовних рішень повітових причинкових комісій, при чім зазначую, що жалобу можна вносити тільки через адвоката. В деяких случаях вистане звичайне представленє до самої причинкової комісії.

Д-р Степан Баран.

Світова війна.

На російськім фронті.

Перебіг позиційної війни в посліднім тижни на сім фронті був майже зовсім незамітний. На Буковині, в Галичині і на Волини положенє незмінило ся, а в часї свят Москалї ту значно менше напирали. Тільки на півночи в околиви Гарбунівки Москалі йшли приступом на німецькі становища, але Німці всі приступи відперли та завдали Москалям значні втрати.

На італійськім фронті.

Триває тепер завзятий бій. Італійці обстрілювали сильно ріжні точки фронту, передовсім на гору Коль ді Ляна і на Горицію. Битва о вершок Коль ді Ляна тревали кілька днів, аж остаточно Італійцям вдало ся по великих втратах заняти вершок сеї гори, але наші відділи сейчас підсунули ся майже під сам вершок і окопали ся, а наша артилєрія острілює італійські становища на вершку Коль ді Ляна. Битви о сей вершок ідуть майже від самого початку війни і раз в осени минувшого року Італійці були заняли сей вершок, але нашим вдало ся пізнійше на ново сей верш к відбити. Італійські летуни появили ся над Трієстом і кинули 25 бомб, котрі убили 9 цивільних осіб, між ними 5 дітий і кинули бомби на монастир Салєзієм, де під той час знаходило ся чотириста дітий, але на щастє ні одно з них не згинуло. Взагалі Італійці знова зачинають дуже завзято напирати на наші становища, якє однакє мимо сильного напору і великих жертв не в силї здобути.

На Балкані.

В минувшім тижни не було ніяких значних воєнних подій. Грецькі газети доносять про кілька менших з'ударів з француськими військами на болгарсько грецькій границі і про артилєрійні борби в відтинку Гевгелі—Дойран; понад се відбувала ся завдяки надзвичайно добрій погоді обостороння більша діяльність летунів. В околиці Солуня де стоять ще сильні відділи грецького 3. корпусу, панує впрочім спокій. Вже починають падати смішки на положенє француського генерала Сарея, команданта француско-англійських військ під Солунем і говорить ся про Солунь як про „англійсько-француський збірний табор під болгарським наглядом“. Вправді мали посунути три француські дивізії близше до границі, однак се не стоїть в звязи з військовими підприємствами. Заграничні часописи приносять подробиці про доконаний в груднї 1915 перевіз недобитків сербського війська на Корфу. З початку був замір, перевезти їх до Тунісу; і дійсно вислано один відділ з 6000 мужа до Бізерти. Однак віддаленє і довга морська дорога, загрожена нашими підводними лодками було причиною, що закинено сей плян і вибрано Корфу. Перевози початі з початком січня привозили щодня на острів 2000 до 3000 мужа. Мала частина зовсім підупавшої мужви втекла сухопутною дорогою до Вальони, та здається, що Італійці які стали нервовими з огляду на наш нестримний похід, приняли їх не дуже приязно. Під Вальоною і в Дарданелях не було рівнож ніяких вежнійших подій.

На заході.

Шалена надморська боротьба між Німцями і Англійцями та Французами триває там дальше від двох місяців, особливо по обох сторонах Мози о твердиню Верден; отже не можна ніяк закинути Французам лінивства. Вони провадять свої що й правда все безуспішні підприємства з найбільшим завзятєм і пожертвованєм; побиті війська заступають сейчас свіжими і з ними зачинають наново стару гру. Франція боронить свою твердиню з всіми вільними силами і постановила собі рішучо, не допустити до упадку Вердену. Так став ся вузкий простір, широкий ледви на 40 кільометрів, з твердинею Верденом осередком теперішної воєнної діяльности. Зовсім оправдано порівнує ся твердиню з ссучою помпою. Франція мусїла на тім розмірно малім просторі висилати безупину нові сили і вставила там доси більше як 16 корпусів. Притім стає сей простір, виставлений з богато сторін на всесторонний огонь німецької артилєрії, щораз менщим, так що там скуплені француські маси не можуть розвинути ся і мусять поносити найтяцї втрати. Менше завзяті бої є на півночи, де Англійці бють ся з Німцями. І ту Німці є горою, як взагалі на цілім західнім фронті.

На Кавказі.

Вдало ся Москалям заняти в послідній тижни турецьке місто над Чорним Морем Трапезунт, так що Турки мусїли подати ся ще дальше на захід. На сім фронті Москалі мають перевагу над Турками так що до числа війська, як головно що до довозу муніції і поживи, бо мають за собою добрі зелізничі получення, між тим коли Турки не мають тут ніяких зелізниць і се є одною з причин їх невдач. Впрочім сей фронт, як і всі прочі фронти в Азії не має безпосередного впливу на остаточний вислід світової війни.

В Месопотамії.

На правім березі Тигриса коло Беттіса тревала кілька днів завзята боротьба між Турками і Англійцями, котра скінчила ся новим погромом Англійців, що втратили там чотири тисячі в убитих і ранених.

Низше подаємо звіти австро угорського і німецького генерального штабу за час від 19 до 25 цвітня включно.

Звіти австро-угорського ґенерального штабу.

Війна з Росією.

(19|9). На північний захід від Тернополя ми успішно висадили міну й обсадили західний беріг вирви. Поза сим нічого нового.

(20|4). Не стало ся нічого нового.

(21|4). Положенє не змінило ся.

(22|4). Зусиля московських відділів, щоб заняти становища на північний захід від Дубна близько наших лїний, ударемнено огнем. Позатим вели ся тільки звичайні гарматні бої.

(23|4). Не стало ся нічого нового.

(24|4). Боєва діяльність була вчера на цілім фронтї дійсно слабша, ніж звичайно. Міна, якої вибух спричинив неприятель на схід від Доброніч, заподіяла тільки шкоди в московських ровах.

(25|4). Положенє не змінило ся.

Війна з Італїєю.

(19|4). Поза боями на Коль ді Ляна, які ще ведуть ся далї, не було боєвої діяльности, яка заслугувала би на увагу.

(20|4). При корисних обсерваційних умовах були вчера бої артилєрії на численних місцях фронту знов більш оживлені. Вершок Коль ді Ляма знаходить ся в посїданю неприятеля. В відтинку Сугана Італїйцї заатакували безуспішно наші нові становища.

(21|4). Вчера пополудни сім італїйських самолетів кинуло 25 бомб на Трієст. Убито 9 цивільних осіб, між ними 5 дітий, ранено 5 осіб. Монастир Салєзіянів, в котрого костелї находило ся 400 дїтий на богослуженю, є знищений. Сим наступом неприятель стратив всякі права і всякі претенсії до ощаджуваня його міст.

Північна часть міста Ґориції була під сильним огнем тяжких гармат. Поза тим на фронтї в Побережу і в Каринтії тільки місцями велись гарматні бої.

На теренї Коль ді Ляна відперто сильні неприятельські наступи; при тім Італїйцї потерпіли великі втрати.

Також не повели ся нові наступи неприятеля на здобуті недавно нами становища у відтинку Сугани та наступ на наші лїнії на захід від Епероне.

(22|4). На полудневім крилї нашого фронту в Побережу відперто кілька нічних проб наступів Італїйців на наші становища на схід від Монфальконе. У відтинку Плєкен вивязала ся в ночи більша діяльність крісів. В теренї Коль ді Ляна зломили ми огнем наступ неприятеля на гірське гнїздо між Сотсас і Монтезіф.

(23|4). Неприятель рушив до наступу на полудневo-східний бік узгіря Добердо. Поза тим боєва діяльність обмежувала ся на фронтї в Побережу і в Каринтії до гарматних боїв. На Коль ді Ляна заняли наші війска наново точку опертя на границї на північний захід від вершка і удержали ся там мимо неприятельського наступу. Сам вершок находить ся під сильним огнем нашої артилєрії. Також у відтинку Сугани й коло Ріви вели ся сильні гарматні бої.

(24|4). Бої на полудново-західнім боцї узгіря Добердо тривають далї. Кілька наступів виконаних берсалїєрами, заломило ся в нашім огни. На Коль ді Ляна хоробра зало га точок опертя на стрімкім хребтї відперла кроваво пять неприятельських наступів.

(25|4). На полудново-західнім краю височини Добердо по відпертю італїйських наступів настав менше більше супокій.

На північний захід в д Сан Мартіно наші відділи вдерли ся до ворожого становища, доконали розсаджень, знищили тяжкі метавки мін і сповнивши сю задачу по пляну вернули до своїх ровів.

В відтинку Загора счинили ся значні огневі бої. Вершок Коль ді Ляна остріловували якийсь час наші тяжкі моздїрі.

Війна на Балканї.

(19|4). Не було зміни.

(20|4). Не стало ся нічого нового.

(21|4). Положенє не змінило ся.

(22|4). Не стало ся нічого особливого.

(23|4) Нічого нового.

(24|4). Спокійно.

(25|4). Положенє не змінило ся.

Звіти німецького ґенерального штабу.

На сходї.

(19|4). В північній части фронту значна діяльність артилєрії і патруль.

(20|4). Не було особливих подій.

(21|4). Коло Горбунівки потерпіли Москалї значні втрати підчас кількох проб одного полку. В армії ґен. Ботмера обкинула німецька ескадра самолетів бомбами зелїзничі урядження в Тернополи.

(22|4). Також вчера знївечили ми московські наступи перед нашими перепонами на північний схід від Гарбунівки.

(23|4). На полудне від озера Наріч московський наступ, виконаний відділом в силї менше-більше одного баталїону, покінчив ся значними втратами неприятелїв перед нашими перепонами. Крім сього збільшили ся місцями гарматні бої і зведено кілька боїв патруль. Поза сим не стало ся нічого важного.

(24|4). Не було ніяких особливих подій.

(25|4). На полудневий схід від Гарбунівки знов зломлено московський наступ, при чім Москалї понесли значні втрати.

Німецька ескадра самолетів заатакувала зелїзницю й магазини в Молодечнї. Завважено добрий успіх атаку.

На полудневім сходї.

(19|4) Нічого нового.

(20|4) Не було важних подій.

(21|4) Наші летуни наступили на місцевости в долинї Вардар, обсаджені французькими війсками і на захід відтам.

(22|4). Нічого нового.

(23|4). Нічого нового.

(24|4). Не було ніяких особливих подій.

(25|4). Нічого нового.

На заходї.

(19|4). На схід від Мози наші війска в допозненю попередного успіху заняли нинїшньої ночи місце пролому на полудне від хутора Одромон. Велика часть залоги полягла в завзятім бою на баґнети. Полонено над 100 жовнїрів і здобуто кілька машинових карабінів. Француський протинаступ на нові німецькі лїнії на північний захід від хутора Тіомон скінчив ся нічим.

Менші відділи ворожої піхоти, які в ріжних місцях фронту старали ся зблизити ся до наших ровів, відперто огнем піхоти і ручними гранатами. Німецькі патрулї на горбі Комбр впали до ворожих становищ і полонили 1 офіцира й 76 жовнїрів.

(20|4). В луку Іперн удало ся німецьким патрулям в кількох точках вдерти ся до анґлїйських ровів; так на дорозї Лянґенмарк-Іперн, де обсадили коло 600 метрів ворожого становища й удержали сильно в своїх руках проти кількох атаків, виконаних при ужитю ручних гранатів. Тут, як і коло Вільтоє на полудне від Іперн полонено разом 1 офіцира і 108 жовнїрів і здобуто 2 машинові карабіни.

На схід від Трасілємон гази, випущені в напрямі наших лїній, розширили ся у власних ровах Французів.

В области Мози звертав неприятель завзятий сильний огонь проти становищ, відібраних йому на східнім березї. В лїсї Келєт неприятель по підготовнім огни розвинув вечером сильний атак. В однім висуненім наперед кутї дотер він аж до нашого рова. Зрештою атак відперто серед тяжких кривавих втрат для Французів, при чім взято кількох полонених. В долинї Воевр і на полудневий схід від Верден обі сторони вдержують далї дуже живий артилєрійський огонь. Акції піхоти там не було.

(21|4). В теренї Мози прийшло в звязку з великим розвиненєм артилєрії з обох сторін до завзятих боїв піхоти. На захід від ріки наступили Французи значними силами на горбок „Мертвий чоловік“ і на схід відтам. Наступ кроваво відперто. О малий кусник рова в околиці лїсу Лє Корет, до якого вдерли ся Французи, веде ся ще боротьба. На право від Мози ударемнено зовсім зусиля неприятеля взяти з поворотом камінолом на полудне від фільварку Одромон. На полудне від форту Дуомон ще не перестали боротьби з близька які в ночи вивязались перед кількома француськими ровами. Наш сильний огонь артилєрії здусив уже в початку повторене неприятельського наступу піхоти на німецькі лїнії в лїсї Келєт. У відтинку Во, на долинї Воер і на горбках на полудневий схід від Верден дуже оживлена діяльність артилєрії з обох сторін. Неприятельський самолет впав горіючи в лїсї Фімен на полудневий захід від Во.

(22|4). На дорозї Лянґемарк-Іперн Анґлїйцї вчасним ранком наступили на рови, забрані їм дня 19. с. м. нашими патрулями. Менше більше третю часть сих ровів обсадили вони назад. По обох сторонах каналу Ля Бассе висадили ми з успіхом кілька мін. Неприятельський огонь спрямований на міста Лєн і Ройо спричинив знов жертви в людях із населеня. В Ройо убито одну дитину, а ранено одну жінку й одну дитину. В Арґонах знищили ми мінами становища француських сторожий на горбку „Померша Дівчина“ а великий вилом перед нашим фронтом обсадили. На захід від Мози відновили Французи свої зусиля проти горбка Мертвий Чоловік. Двічи знесено їх нашим гарматним огнем по обох берегах, третий наступ зломили ми перед нашими становищами; при тім потерпіли Французи значні втрати. Завзяті бої ручними гранатами о кусник рова близько лїса Корет віддали вечером сей кусень рова знов у наші руки. В ночи знов вдало ся Французам його заняти.

На схід від ріки значна діяльність піхоти в боях з близька коло камінолому на полудне від Одромон і на полудне від форту Дуомон. Гарматний огонь з обох сторін тривав на цілім відтинку боїв над Мозою без перерви днем і ночию з надзвичайною силою. В околиці на північний захід від Фресен Вевр полонили ми жовнїрів з 154 француської дивізії. Тим самим стверджено, що неприятель в теренї між сею місцевістю і Авонкур ввів у бій від 21. лютого загалом 39 дивізій піхоти, з котрих 4 дивізії по довшім відпочинку і новім заповненю свіжими силами, головно річником рекрутів 1916 знов пішли в бій і були побиті.

(23|4). Наші рови, свіжо здобуті на дорозї Лянґемарок Іперн мусїли ми знов опустити із-за заскірної води, яка зробила неможливим їх розбудованє. Над раном відперто на полудне від Ст. Елюа анґлїйський наступ ручними гранатами. Анґлїйські патрулї, що по сильнїйшим огни рушили в ночи на наші лїнії по обох сторонах дороги Батом Альбер, відперто. Коло Трасі лє Валь не повів ся неприятельський наступ піднятий при помочи ґазу. Клуб ґазу вдарив в зад на француське становище. На ліво від Мози на полудневий схід від Окур і на захід від горбка Мертвий Чоловік здобуто неприятельські рови. На право від ріки в долинї Вевр і на горбках під Комбр боєва діяльність обмежувала ся далї до дуже значних гарматних боїв.

(24|4). Майже на цілім фронтї була більш оживлена діяльність огню ніж підчас останнїх днів. На кількох місцях відбули ся успішні діла німецької патрулї. В теренї Мози відперто вчора менші француські наступи, підняті при ужитю ручних гранатів проти наших становищ в лїсї на північний схід від Авокур. Також розбили ся в ночи слабші наступи неприятеля на схід від Мертвого Чоловіка. Сильнїйший наступ зломив ся зовсім перед нашими лїніями в околиці фільварку Тікур. Анґлїйський самолет зроблено у воз-

душній боротьбі на схід від Арра неспосібвим до боротьби. Офіцири, що були в тім самолеті, дістали ся в полон.

(25|4). По обох сторонах діяльність артилерії й летунів була дуже сильна.

На захід від Мози зведено в ночи бої на ручні ґранати на захід від Авокур. Наступ уряджений в кількох филях на наші рови на схід від горба „Мертвий чоловік“ зломили ми огнем піхоти.

Наші летуни обкинули богатьома бомбами численні ворожі місцевости приміщеня військ і етапів. Ворожий самолет скинено гарматним огнем коло Таґір, а другий знищено на схід від Мози. Сей останній перевернув ся в воздусі й упав.

Зі світа.

Росія.

Російський міністер фінансів Барк заявив недавно в думі, що російські воєнні видатки виносять дотепер разом 13 міліярдів рублів і що до кінця року треба буде ще 10 до 12 міліярдів. Тому що до початку цвігня війна тревала 20 місяців, відносини в поділі видатків впадають в очи, однак пояснює се вислів міністра скарбу з перед кількох тижнів, що воєнні видатки виносили в першим часі щоденно 8 міліонів рублів, пізнійше 31 міліонів рублів. Так отже видатки зросли надзвичайно високо, мабуть через упадок рублевого курсу і трудности в заосмотреню в муніцію і в довозі живности. Війна підтяла Росію під господарським зглядом так страшно, як жадну иншу з воюючих держав і приходить питанє, як довго вона буде могла продовжати сї фінансові діла. Безупинна видача паперового гроша може вистарчити, як довго покриваєть ся воєнні потреби в самім краю; однак коли все і все треба платити за границею, папір тратить свою чарівну силу, а такі плаченя потрібні, бо Росія може лиш в части виробляти в дома своє узброєнє і крім того має до плаченя Франції і Анґлії більше довгів, чим сї краї разом з Америкою можуть і хотять їй позичити. А вжеж Франція не може нічого більше зробити для Росії. Франція є тяжко ушкоджена втратою її найбільше промислових частий краю, які заняли німецькі війська, бо тепер сї области не можуть помагати поносити французські воєнні тягарі, і як має французький банкир, котрий слабо лиш сповнив свій обовязок супроти послїдної власної позички, мати ще щось для Росії, яка йому й без того винна 20 міліярдів франків, яких судьба стала дуже непевна через упадок в Росії. З болем споглядають Французи в сторону Росії, якій вони позичили так богато гроша, щоби вона витріпала добре Німеччину, а яка тепер даремно напружає розпучливо всї свої сили, щоби відсунути австроугорські і німецкі оружні сили. Супроти того невдоволенє в Росії є дуже велике, тим більше, там стратили надію, що Румунія піде по їх стороні, противно, копанє шанців на румунській граници вказує недвозначно, що Росія нині боїть ся Румунії. Наконець не зорґанізовано в Росії, як се у нас, справи обсїву ґрунтів і тепер великі простори, місцями більше як половина всїх ґрунтів, лежать відлогом і Росії з сеї причини в слїдуючім роцї може справді грозити голод.

Італія.

В Італії мав міністер заграничних справ Соннїно дуже довгу бесїду в парляменті, про яку з малими виїмками навіть італійські часописи не вміють сказати нїчого доброго а деякі називають її зовсім отверто пустою і без значіня. Соннїно є тим чоловіком, котрий обчислив, що Італія поступить наймудрійше, коли виповість війну Австро Угорщинї, і на його холодну штуку численя спу тило ся богато Італійців, котрі недовіряли голосови пристрасти. Тепер помічає він вже від довшого часу, що поповнив дуже великий рахунковий блуд і тепер в найліпший, волї не знає, що має сказати парляментови. Його представленє відвороту італійських війск з Албанії, де вони мають ще всего Вальону, було просто сумне. Його заяви про париську нараду були пустою соломою, а велике шумне обговоренє здобутя Ерзерума Москалями було доказом сего, як мало потїшаючого міг сказати послам. Що він надав Пасічови титул „достойна голова сербського правительства“, мусїло його коштувати досить перемоги, однак тому що Італійці домагають ся (все ще!) для себе Дальматії а Серби, о скільки вони взагалї думають ще на Дальматію, тим тяжко образили ся, треба було підхлїбити старому авантурникови, котрий для світа держав порозуміня заступає Сербію. Найліпше було се, що славив вступленє Португалії в ряди держав порозуміня розумним і шляхотним рішенєм а про участь Туреччини в війні сказав з наганою, що вона дала втягнути ся в немудрий спосіб до війни проти власних житєвих справ, хотяй він сам знає найліпше, що Туреччина поступила сто рази мудрійше чим Італія і що вона взагалї лиш в той спосіб могла вратувати своє житє. Одним словом, Соннїно говорив бесїду, про яку сам мусить бути переконаний, що се сама неправда, і за се посли висказали йому в парляменті своє довірє, хотяй вони переконані, що не мають того довіря. Тож то й є, що Італійцям не лишає ся тепер нїчо иншого, як з приємним лицем, а навіть з одушевленєм принимати все, так як се зробили на початку, вихвалюючи своє віроломство пристрасними словами моралї. Правду сказав їм в одній розмові з познакомленим йому національним економістом Джіолїтті, котрий тепер держить ся з далека від засідань: „Независимість Італії знищена на довгі літа. На місце зависимости від Німеччини і Австро-Угорщини, яка в дійсности була приводом — бо не можна уважати зависимостю се, що через Німеччину і Австро-Угорщину вплива ли до краю два міліярди — прийшла зависимість від Анґлії і Франції“.

Портуґалія.

Донесеня з Портуґалії стверджують, що несовісні портуґальські політики, які попхнули країну до війни, не можуть вже запанувати над внутрішним розкладом, що ширить ся там в застрашаючий спосіб. В Портуґалії кипить домашна війна у страшнїйших розмірах, як колибудь доси. В деяких провінціях ширять ся повстанчі бунти, війско відмовляє охоти брати участь у війні, а все складає ся на се, щоби зробити дорогу анґлійському наїздови до Портуґалії. Між портуґальським президентом міністрів Альмеідою а його давним завзятим ворогом Костою, тепер міністром скарбу, котрого сторонники вже два рази уряджувал замах на житє Альмеіди, прийшло до найострійших непорозумінь. Міністер війни ґенерал Нортон Матто видав відозву до армії, в якій сміло твердить, що Нїмцї загрожували портуґальським кольонїям і тому Портуґалія в обороні своєї свободи розпочинає війну. Характеристичне, що відозву сю уложено в анґлійськім посольстві і що оголошено її без предкладаня тоїж портуґальському кабінетови. В касарнях горожанської ґвардії в Лісбоні (столиця Портуґалії) прийшло до бунту. Для приверненя спокою споваджено моряків (матрозів). Між сухопутними військами і маринаркою, занглійщено вже зовім, зростає ненависть чимраз більша. Цивільне населенє обурене з тої причини, що заборонено всяких манїфестацій в хосен мира, а для жовнїрів уряджує ся без перерви всякі забави і походи по улицях та анґлійськими грішми підносить ся їх одушевленє, яке все таки кінчить ся проливом крови. Цїлу північну часть портуґальської держави обняло повстанє. Правительство розсилає туди військові сили для приверненя спокою. Всюди ширять ся голодові розрухи та бунти з причини заостреня мобілізаційних розпорядків; населенє рабує склепи і демолює уряди. Бунти ті прибирають ґрізне знамя; в Евора спалили повстанцї цїлковито давну королївську палату. Правительство оголосило амнестію (дарованє кари) для політичних переступників і вигнанців, з виїмком членів королївської родини. У всїх портових містах панує серед населеня страх перед німецькими підводними суднами. Портуґалія властивої участи у світовій війні доси не бере.

Америка.

Тепер пробують держави почвірного порозуміня (коаліції) в своїй біді ще раз, втягнути Сполучені Держави північної Америки і президент Вільзом вислав дійсно до Німеччини ноту з причини потоненя французького корабля „Sussex а“ (Сіссе), на якім находило ся двох Американців. Німецьке правительство заявило, що йому не відомо нїчо про затопленє того корабля німецьким підводним судном і що в тім часї в тій околиці — в каналї між Францією і Анґлією — не вистрілено жадного торпеда проти воєнного корабля. Підводна війна проти торговельних кораблїв тревает далї, однак з остереженєм перед нападом. Вона мусить дальше тревати, бо виказала ся найліпшим средством, побороти морське панованє Анґлї і дати її відчути, що находить ся в війні. Через то що так богато перевозових кораблїв зникло, довози Анґлії стали добре ограничені, а се є найліпшим протиударом проти щораз безглянднїйше переведеного замкненя, яке тепер вражає невтральних вже дуже дїткливо. Анґлїя затримує почтові посилки між европейськими невтральними державами і Америкою а найновійша її штучка ся, що американські посилки мяса до невтральних европейських країв за дозволом американських доставців, котрих отже присилувано до сего, поставлено під анґлійський нагляд. Хто не слухає, не дістане їсти. Проти сего поможуть лише підводні судна, які відповідять Анґлійцеви: Хто замикає довіз, той сам має дістати як найменше їсти.

Послїдні вісти доносять, що президент Сполучених держав північної Америки Вільзон, котрий сам стоїть по стороні Анґлії, вислав нову ноту (письмо) до німецького правительства, в котрім стверджує, що корабель Сіссе затопила німецька підводна лодка і що при тім убито або ранено 80 осіб. Нота протестує проти веденя війни підводними лодками і жадає від Німеччини, щоби перестала затоплювати кораблї підводними лодками, бо инакше Сполучені Держави зірвуть дипльоматичні зносини. Ся погроза воєнного стану на Німеччину мабуть не поділає і Німці у своїм інтересі не заперестануть і дальше користувати ся такою успішною боротьбою супроти Анґлії, як затоплюванє анґлійських чи французьких кораблїв підводними лодками.

Неменше ґрізне непорозумінє є тепер між Сполученими Державами північної Америки і Японом. Недавно ухвалено в Америці закон, що забороняє приїздити до Сполучених Держав переселенцям з Азії. Сей закон є вимірений проти Китаю (Хін), звідки до Америки приїздали робітники (кулї), а передовсім проти Япану, бо Японці що раз більше осїдали в західних державах, особливо в Каліфорнії. Тепер зажадав Япан ухиленя сего закона і се домаганє Япану викликало велике занепокоєнє в Америці, бо при упорі Америки готво прийти до війни між Япаном і Америкою, якої Американці дуже боять ся.

Невтральні держави.

Румунія, Греція, Голяндія, що найбільше безпосередно інтересовані війною задержують і на дальше невтральність. Як справи нинї стоять, то нї одна з сих держав не вмішаєть ся до війни.

Д-р Роман Секела.

Велика злочинниця.

Вже була пізна осінь. Пожовкле листє впало з дерев і подувом північного вітру, який ворожив близьку зиму, збивало ся високо у воздух, а відтак котило ся на болотнисту землю та далеко від свого пня до неї прилипало. Дрібний дощ від самого рана падав без перестанку і тумани мраки оповили мале село жовківського повіта.

Було полудне. Коло громадського уряду зібрало ся чимале число баб і дїтваків та кількох старших господарів. Всї вони про нїчо инше не говорили, як тільки про се, що „шандар“ має відставити до полєвого суду у Львові Марину Дякун, яка допустила ся обиди цісарського маєстату. Деяким видавало ся дивним, як се могла зробити така

тиха і спокійна особа, якою була Марина, инші знов казали, що така тиха порода людий то найбільші злочинці, мовляв як сей бішений пес, що не гавкає, а нагло скочить на чоловіка та вкусить. Одні жалували Марину, другі знов говорили, що така злочинниця повинна дістати велику кару, та може навіть тепер у воєнний час її повісять.

Ті всі розважаня перервав місцевий поліцай, кривий Юрко, який з тріском отворив двері від громадського уряду. Зараз за ним показала ся Марина, за якою ішов жандарм з багнетом „на остро“. Говірливі баби відразу замовкли та розтворивши широко роти, дивились цікаво на Марину. Ледачі хлопці повилазили аж на пліт, щоби ліпше побачити таку „кумедію“, якої з роду єще не бачили.

Марина блудними очима дивилась тупо наперед, та до нікого не говорила. На лици була вона бліда мов стіна, та ціла дрожала мов у горячці. Поліцай крикнув на людий, щоби розступили ся, а жандарм пхнув кольбою Марину, яка пристанула та не знала, що почати зі собою. Люди розступили ся. Жандарм повів Марину до Жовкви, щоб відтак зелізницею відставити її до Львова.

* * *

У Львові, при улици Замарстинівській під числом 9 видніє на брамі будівлі, яка давніми часами була монастирем, велика таблиця з написом у німецькій мові: „Суд і арешт команданта міста“. З переду містить ся суд, а за ним арешт.

До тих арештів вже у темний вечір приведено Марину. Через цілу дорогу поводила ся вона дуже спокійно і доперва як почула, що зелізні двері брами з тріском замикають ся за нею, тяжкий жаль стиснув її за серце, та вже не могла стримати сліз, які потоком поплили з очий. Заведено Марину заболочену і розхрістану у її казню. Ту найшла ся вона у товаристві, в якім ще ніколи не бувала. Кромі баб, таких як вона, зустріла Марина єще кілька львівських панночок і пань, які курили папіроски і безжурно між собою балакали. Побачивши оболочену бабу, почали з неї насмівати ся — та одна з них встромила їй у губу папіроску, що викликало загальний сміх у товаришок.

Марина затяла зуби, та нічого не відзивала ся. На спане призначено їй тапчан, який стояв біля тапчана старої баби із сокальського повіта. Ся була дуже говірлива. Як тільки Марина роздягла ся й положилась, сама зачала з нею розмову. Не знала стара, за що її тут держать два місяці, нічого злого не зробила. Видко якісь злобні люди мусїли на неї щось наговорити. При протоколі казав її судія, що Москалям, як ті впали в їх село — показувала дорогу, але вона тричі присягне, що того не зробила. Відтак обяснила стара, що ті веселі пані гуляли з Москалями за час їх побуту у Львові, та за се їх наші тепер всадили у тюрму. Зрештою нехай діеть ся Божа воля. І так не богато їй єще на тім світі проживати. Все їй однаково, скінчила стара, зітхнула кілька разів та задрімала як курка...

Марина не могла ніяким способом заснути. Перевертала ся раз-в-раз на своїм тапчані і думала-думала, за що її ту привели. Муж її належав до читальні Просвіти і до Січи та тепер боре ся вже більше року за вітчину. Вона до нічого не мішала ся і працювала тяжко, день-в день до пізної ночі, доглядала малих дітий і старого батька, що був слабий на ноги і цілий день лежав на печі. Тільки у свято троха спочила і ходила з дітьми до церкви, де все так горячо молила ся, щоби Господь дав їм всім добру долю. Найбільше жаль їй було дітий. Хто їх там маленьких сиріток накормить, приголубить? Хто вбере їх у чисту сорочинку? Старий батько не здужає, чужим про них байдуже. Боже мій Боже, за що так мене караєш — почала шипотіти, та гірко заплакала.

На столі ледви блимало маленьке світло нафтової лямпи. Великі каплі дощу дзвонили по шибах. На дворі віяв вітер, та вже так жалібно та проймаючо, мовби сам плакав над недолею Марини. Всі у келії твердо спали. Деякі говорили крізь сон, инші храпіли. Під закратованим вікном ходив там і назад жовнір, який стояв на варті, і з нудьги свистав собі якусь пісоньку.

Над раном Марина троха заснула. Снило ся їй, що у темну ніч біжить широким полем, на якім повну піску. За нею гонять якісь мари, а вона біжить та не може втечи, бо не здужає витягнути ніг з піску. А ту стращна мара вже вхопила її за горло, кинула об землю, звернула та дусить на смерть. Вона крикнула і збудила ся. Вже було рано.

* * *

Зараз першого року її пожитя з чоловіком запізвав Марину і її мужа, їх сусїд Гершко Розенфельд за грунт перед суд. Було много термінів. Обоє Дякуни свідчили проти Гершка і присягали. Гершко програв справу і заплатив їм кошти. Від сего часу загорів він смертельним гнївом до Дякунів, та ждав тілки нагоди, щоби на них пімстити ся. Раз були погоріли — і хоч не можна було доказати, що як раз Гершко їх підпалив — знали добре, що ніхто инший сего не вдіяв тілки він. Коли по московськім наїзді, прийшли назад наші війска — подав Гершко донос на Марину Дякуниху до полевого суду у Львові. Покликаючись єще на свідоцво своєї жени — представив він, що Марина в часї московського наїзду допустила ся тяжкої обиди цісарського маєстату.

Коли Марину привели перед слідчого судію, та прочитали їй, за що є обжалована, вона аж сплеснула у руки. Судія записав собі оборону Марини, та обіцяв переслухати її свідків — однак казав з гори, що справа піде таки через полевий суд.

Минали дні за днями, прийшло й Боже Різдво, а Марина все єще сиділа, ждала на суд. З туги за дїтьми, від яких не мала ніякої відомости, з жалю і боязни — бідна баба так висохла і почорнїла, що ніхто, хто знав її передше, бувби її не пізнав. Не була то вже ся струнка, гарна молодиця, що всї за нею в селї оглядали ся, але похилена, хоровита каліка. Цїлий маєток, половину житя булаби вона тепер дала, щоби бути на волї, та єще раз побачити своїх діточок!

Вкінци діждала ся Марина суду...

Одного дня пополудни закликали її до оборонця з уряду. Той все точно її випитав, списав собі та потїшив, щоби була спокійною, а може якось її видобуде із сего нещастя. По сїй розмові стало Марині трохи лекше. Як вернула до своєї казні, сїла собі у кутику, та почала говорити молитву за молитвою, так вже сердечно і горячо, як ніколи в житю.

Цілу ніч не могла відтак заснути — а заєдно зітхала та молила ся і молила.

Рано слідуючого дня привели Марину перед суд. Ту вона побачила свого смертельного ворога, що з насмішкою дивив ся на неї — і ціла стрепенула.

Двері широко розтворили ся, шаблї зазвеніли і до салї розправ увійшли офицери — військові судії. Відчитали Марині акт обжалованя і почали розпитуватись, що вона має на свою оборону. Марина забожила ся на все найдорозше у світї, на щастє своїх дітий, що нічого не винна, та розказала відтак серед голосного плачу, чому після її думки завдав її Гершко перед полевий суд. Зізнавав відтак як свідок і Гершко. Зараз на всупі заявив, що не має ніякого жалю до Марини, лише до її мужа, який бунтував її на него, що Марина то небезпечне ледащо, жила у великій приязни з Москалями в часї московського наїзду, та що він і його жінка чули добре, як Марина допустила ся обиди монарха. На запит судії, що проводив на розправі, заявив знов Гершко, що готов є свої зізнаня потвердити присягою, та поквапно вхопив за капелюх. Заприсяженю Гершка спротивив ся рішучо оборонець, котрий єще раз представив судови, в якій ненависти жив Гершко з обжалованою, що отже його зізнаня є без сумніву личною местію.

Судії встали, пішли на нараду, і довгодовго радились. Марина не знала, що з нею діеть ся. В голові її шуміло, серце било молотом. Якби не була сїла на лавку, була би певно впала на землю.

Нарада скінчила ся. Судії увійшли назад до салї розправ. Предсїдатель виголосив рішенє суду, що сей ухвалив не заприсягати Гершка, бо з актів долучених до розправи показуєть ся наглядно, що сторони жили із собою у великій ворожнечі. Переслухано відтак і Гершкову жінку, яка слово за словом зізнала так само, як її чоловік. Відчитано зізнаня кількох свідків покликаних через Марину, які всї свідчили, що Марина була все чесною і доброю особою. Відчитано також свідоцтво громадського уряду, де написано, що ніколи нічого злого не було чути в селї за Марину Дякуниху, що се була працьовита і моральна жінка.

По короткій нарадї видав суд вирок, яким увільнено Марину від всякої вини й кари — бо не можна було дати віри її обвинителям.

* * *

Вже настав вечір, як Марина наближала ся до свого села. Місяць в повні викотив ся на небо і блїдим світлом освітив вкриті грубою верствою снїгу горбки і долини. Спокійно і тихо було довкола, лише час від часу заскрипіли сані, або далеко у селї забрехав пес. Мороз був тріскучий, але Марина, хоч лихо одіта, його зовсїм не чула. Її так добре було на серци! От вже видко крехівський монастир, окружений вінцем густих лїсів, а там за горою вже село, її хата! Дїти певно вже спять, але вона їх розбудить і пригорне до зболїлої груди, та буде обіймати і цїлувати-цїлувати... Якже вони біднятка потїшають ся, коли побачать маму і дарунки. Мала Євка дістане червону хустинку, Василько ремінь, а старий батько тютюн. Певно є і листи від чоловіка, на які довго-довго буде відписувати..

Марина приспішила кроку і вийшла на горбок, з якого як на долонї було видко її рідне село, вкрите снїжним покривалом. З надміру радости заплакала бідолашна й приклякла. Піднесла руки до неба, тричі перехрестила ся і поцїлувала замерзлу землю, по якій ходила єще малою пастушкою. В тій хвилї зійшла на ню Божа благодать, і навіть до того Гершка, який спричинив їй тільки кривди, не мала вже жалю, та все йому простила. Відтак підняла ся і не то ішла, а прямо бігла вона в сторону своєї хати, що стояла край села над потоком. Минула цвинтар і Гершкову корчму, та увійшла на своє подвірє. Їй, добрій господинї стало прикро, коли побачила поломаний пліт та комірку без дверий. Прочутє чогось злого вхопило її за серце. Погадала собі, що може не мали чим палити та поломили пліт і порізали двері від комірки. Відтак цідійшла під вікна та заглянула до серидини. Нічого не було видко, лише почула тихий стон. Прибігла до дверий, та з цілої сили почала бити у них кулаками. З середини хати обізвав ся старечий голос: „Тихо там тихо, зараз відтворю, бо не можу злізти“. Відтак заблимало світло і старий батько Марини відчинив двері. Побачивши доньку, старий цофнув ся в зад. „Я вже гадав, що ти пропала на віки, а ти знов вернула. Божа ласка, Божа ласка“. „Де мої діти“, крикнула Марина, не бачучи дітий у хаті“... „Вже ти їх більше не побачиш — вистогнав старий — померли небого, померли обоє“...

Марина крикнула в друге дуже несамовитим голосом, вхопилась руками за груди, і впала на землю. Впала — і вже більше не встала...

Такий то був конець „великої злочинниці“ — безталанної Марини...

Д-р Андрій Чайковський.

Зі збірки „Вісім місяців під медвежою лабою“.

VI. Режім військовий а цівільний — охрана.

Ся добродійка попала в московську злість і не було для неї в нічім впину. Вона страшенно дала себе знати курсистам, так в школї, як в бурсї, як в школї народній. І з тої причини дехто відпав.

Ся школа недовго тривала. Як Москалїв стало припікати в Карпатах, прийшов приказ зі Львова, щоби курс звинути і перенести до Львова. Богато знову відпало і нехотїло їхати до Львова. Остала ще якийсь час народна школа. Хтось зайшов до неї в ночи, понищив всї прилади шкільні та попалив книжки. Я не вмію сказати, яка доля спіткала тую школу

опісля у Львові. Чи Росія справді думала, що з Галичини не вижене її жадна сила, чи може хотіла як найбільше інтелігенції галицької в свої сіти заманити, перед Австрією скомпромітувати і змусити до виїзду в Росію, годі се на разі сказати.

Красовський взяв ся ще за иншу штуку. Загадав устроїти для бідних „йолку“. В тій ціли пустили ся тутешні кацапки збирати по склепах „добровільні“ датки. Знаю такий один случай. Приходить Павликова до тутешнього богатого купця Ляндава. „Дайте на йолку“. Ляндав дає рубля. „Що рубля даєте, я вам покажу, я вас навчу“ — і виходить. Купець бере на розум, хоч Петром не називав ся і посилає до неї пять рублів. Вона не приймає і заєдно відгрожує. Він знає, чим то пахне, робить заходи, щоб відьму придобрити. І ледви пядесятьма рублями викупив ся. Таких случаїв мусіло бути більше. Нічого невадить, що се злочин вимушеня. Красовський каже порозліплювати на малих карточках по місті, що в ціли взаїмного зближеня запрошуєть ся всіх на новий год до „Собранія“. Вступ рубля. Хто ж на таке запрошенє пішов би де має вступ за рубля, хто схоче. Ані один Українець не пішов. Кацапня збігла ся як до меду і жерли та пили на кошт освободителів до волі. Нас Українців потішало і те, що офіцири, котрі до Красовського відносили ся з погордою, там не пішли. Але пан Красовський намотав собі на вус сю мазепиньску упрямість. Не великі у його вуса, але тих сорок кілька мазепинців, що їх кацапи для него списали, змістить ся. Красовський належав до тих людий, що не любили забувати тим, хто його торкнув.

З цивільною управою прийшла і цивільна поліція. Поліцаїв, стражників і жандармів ціла хмара. На чолі їх станув жандармский подполковник Гоман. Се був улицетворений звір. Він зорганізував цивільну охрану, до якої навербували навіть гімназіяльних учеників по рублеви плати на день. До охрани вступив з сином і дочками пенсіонований офіціял судовий Дзундза, п і Филипчакова і инші. Гарний се уряд, що заправляє до такої підлої служби невинну молодь і затроює молоді души отруєю доносництва.

Охранники ходили всюди, по улицях, по реставраціях, підслухували, провокували і робили з того ужиток, за що брали окремі ремунерації або приспорювали доходів тим кацапським факторам, що за грубі гроші приймали за арештованих освобождувати від нагаїв або тюрми. Наведу тут один цікавий случай, який може послужити як правило, що так поступали все.

У тутешного фризиєра Гордінера сидить двох російських офіцирів та ще кількох людий, а між ними Дзундза. Він зачинає вигворювати на Австрію. Гордінер просить його, щоби таких річий не говорив, бо він не хоче, щоби в його льокалю говорило ся про політику. На те Дзундза прискакує до него і кричить:

— Що? ти кажеш, що ти підрізав би горло цареви?

— Неправда, я того неговорив, ось ті панове офіцири будуть мені свідками, що вони того не чули.

— Але я чув. І виходить, та прямо до охрани. Спровадили козаки Гордінера до підполковника і сей засудив його в короткій дорозі на 50 нагаїв. Битє буками розпочалось зараз. Жид зомлів під трийцятим ударом. Йому зрізали тіло, що куснями відпадало. Екзекуцію перервано і його відвезли до дому. Довго він лічив ся, а коли виздоровів і пішов до свого занятя, то Дзундза пригадав собі знову на него і післав козаків, щоб привели його по другу рату нагаїв. А бувало таке, що при такім ратальнім битю — перша рата перечеркувалась і зачинало ся на ново. Жидисько викупив ся від поновного битя пядесятьма рублями. Але Дзундза його не покинув, і зробив донос до воєнного суду. Гордінера увязнено, ведено слідство, та як ті два офіцири потвердили, що того не могло бути, бо вони нечули, то слідство припинено і його випущено на волю. Але при кінци як чоловіка підозрілого вивезено Гордінера в Росію.

Старий сивобородий пенсіонований стражник вязничний Франковський приступає раз до купки полонених Австрійців і говорить, чого вони так легко здають ся. В ту хвилю наднїс чорт Филипчакову і вона стрічному козакови каже Франковського арештувати. Справа приходить перед воєнний суд. Судія вислухавши все, ганьбить козака за арештованє, виганьбив бабу, яке її діло в несвоє мішати ся, і Франковського пустили по пятьох днях вязниці на волю.

Один учитель, що підчас своїх семінаріяльних студій мав тут у одного жида Т. лекцію, бував у него в дома, їв при однім столі, вступив до охрани. Приходить раз до того Т. і просить його трохи оковити, бо батько його хорий, а лікар заординував натиранє горівкою. Т. вимовляєть ся, що нема, що в прочім горівку роздавати заказано. Учитель просить і просить, бо тут розходить ся о здоровлє його батька. Нарешті Т. даєть ся упросити і дає повну фляшку оковити, яку держав собі на шабес. По двох днях учитель той звертає йому фляшку з оковитою з тим, що вона якась нездала і непомагає. Учитель вийшов, а за хвилю приходить жандарм робить трус, знаходить фляшку з оковитою і каже собі дати сго рублів, або тюрма і нагаї. Т. зомлів зі страху, родина в крик, в просьби і заледви за 50 р. дав ся жандарм задобрити і скінчило ся лише на конфіскаті горівки без тюрми і нагаїв.

Охранники присїдають ся до стола в реставрації і розпочинають політичні розговори. Величають Австрію і псьочать Росію, щоб лише витягнути когось за язик, а відтак арештувати. Приступає охранник до студентика Поляка, представляєть ся, що він австрійський шпіон, що хоче виконати одно хосенне для Австрії діло, що до помочи треба йому ще кількох. Молодий жовтодзюб вірить йому, заявляє свою готовість і пропонує ще до спілки взяти свого брата. І його і брата зараз заарештовано і вивезено на Сибір. Красовський оголошує публично нагороди до 1000 р. за виданє шпіона в користь Австрії.

Нам Українцям найгірше. Небезпечно нам ходити що дня тими самими улицями, небезпечно ходити по двох разом, а відтак переказали нам добрі люде, щоби неприходити до себе, бо небезпечно. Се було для нас найприкрійше, що не могли ми зійти ся та при помочи карти студіювати російскі звіти, скритикувати їх та взаїмно себе потішити. Тепер порозумівали ся ми при помочи наших дітий, або часом смерком один до другого забіг крадьком на часок. Ціла біда для нас Українців особливо, а для Самбора загально була в тім, що сметанку кацапську не вивезено, бо вони значни місцеві відносини, недавали нам жити. Дасть Бог, по війні ми зможемо викрити підлі махінації тих, що так до нашого горя приложили руку.

Перший день весни в Січовім коші.

Дивне то стрілецьке житє! То веселе наче в дітий, то сумне — то сумне мов у людий прибитих тяжким горем. Бувають хвилї, що на души так тяжко, так сумно, що витримати годі. Не задоволяє ні читанє, ні новинки з „світа“, а навіть почта, на котру кождий так очікує, стає у сих хвилях безпорадною. Та зійде ся товариство. Зажартує один, засміє ся другий, заспіває инший стрілецьку пісоньку, а за ним потягнуть прочі. І знова відраднїйше на души.

Сум і веселість, на переміну опановують души молоденьких борців. Під сїрим одностроєм криєть ся у одного тайна туга, в другого душевний біль, в иншого веселість безжурність.... Всякі люди, ріжні характери... Призвичаїли ся вже до того бурлацького житя. Ніхто не знає, що стане ся з ним завтра, що за тиждень... А дні минають, все такі сірі — понурі як отта природа, що окружає всїх. — — —

Ніч з 20 на 21 марта, гарна як мало коли, зоряна, місячна, з приємним — теплим воздухом. Дрімає село, укладаєть ся до сну В маленьких віконцях хат, блимають світла потім гаснуть і так помало стає в цілім селї. Просохлими від болота стежками по вулиці, перейде з крісами стежа, котра пильнує порядку. Девята. Сурмач виграє свою вічно — одну і ту саму мельодію. Взиває „спати“ і не волочити ся. Не так він взиває, як його голосна трубка. І тихо стає в селї. Час від часу загуркотить — засопе зелїзниця, перебіжить своєю дорогою через село, наполошить сови в недалекім лісї, котрі злісні, що їх збуджено, переразливо пугукають і кричуть...

На зорях 21. марта, затрубів сурмач полевої сотні „алярм“. Заскрипіли двері низеньких хат, отворили ся і в них показали ся стрільці. Обтяжені наплечником, хлібником, лопатком, крісом, прямо біжуть на площу збірки. Коло них все майно, все добро, яке лише мають. Кождий знає на що та збірка! Їм ще вчера сказано. Ранним ранком рушать в похід, підуть доповнити проріджені ряди своїх товаришів.

Рівненькими рядами стоїть чета за четою. Являють ся на вороних отаман і сотник. Кілька пращальних слів на дорогу товариствови, потім команда: „Сотник позір! Чвірками в право в бік! Походом руш!“ і сотня рушає з місця, від ніг дуднить земля.

Педедом січова музика грає марш, виправляє в „кроваву путь“ товариство. Ридають жінки і дівчата, котрі повиходили з хат, махають біленькими хусточками, пращають своїх співмешканців, утирають заплакані очі. Обнїмає друг друга, пращєть ся... Один, котрий якийсь час лишає ся в коші, другий вже йде на поли слави...

— Гаразд! Гаразд! До побаченя! Пиши богато і часто! — викрикують одні до других. А сірі ряди все посувають ся, все віддалюють ся дальше і дальше... І загреміла пращальна пісня, покотив ся її відгомоном по просторих мочарах, будив товаришів в низеньких хатах.

Вони пішли. Двіста пятдесять молоденьких — жвавих січовиків. З піснею на устах гинули між подільськими горбками. А відти мов з глибокої безодні, долітав відгомін пісні, то грімкі акорди мельодії січової музики.

Сходило ясне сонічко. Дух весни загостив у наш бідний край. Ранній туман проганяли проміні першого весняного сонічка...

Та не один з оттих, що недавно відійшли „на герц погуляти, слави добувати“, не побачить вже другого весняного сонечка...

У весні свого житя, поляже на полі слави, за волю власного народу... У самому розсвіті складе не один своє житє на народнім жертвеннику...

(*Пресова кватира.*) *Андрій Бабюк.*

АДВОКАТСЬКА КАНЦЕЛЯРІЯ
ДРА СТЕПАНА БАРАНА
У ЛЬВОВІ, РИНОК ч. 10. (дім „Просвіти“) І. поверх, вхід з ґалерії.
Принимає справи цивільно-процесові, карні і неспірні.

До наших Передплатників і Читачів. З нинішним числом були ми змушені перестати подавати ілюстрації (образки) в „Свободі“, а то тому, що майже всї заведеня у Львові, що роблять кліші, заперестали роботу з причини браку матеріялів і сил і що всї нові відбитки виходять тепер дуже зле, хоч коштують кілька разів більше як перед війною. Однак будемо в „Свободі“ і дальше подавати ілюстрації, як тільки можна буде дістати ліпші кліші і тепер наші Передплатники і Читачі мусять бути для нас вирозумілі і мимо браку ілюстрацій „Свободу“ ширити дальше.

НОВИНКИ.

Цїсар на четверту воєнну позичку. На зарядженє Цїсаря Найвисший приватний і родинний маєток підписав на четверту австрійську воєнну позичку і на четверту угорську позичку по 10 міліонів корон. За примром цїсаря повинні піти і инші люди ті, що мають зайвий гріш і підписувати четверту воєнну позичку.

Лїтний час в Австрії. Оголошенє в „Вістнику державних законів“ розпорядженє цілого міністерства ввело в цілій Австрії від дня 1. мая до дня 30. вересня 1916. лїтний час. Після сего розпорядження почнеть ся день

1. мая 1916. дня 30. цвітня в 11. год. вечером після дотеперішного численя часу; день 30 вересня скінчить ся в годину по півночи. Се зарядженє уможлиаляє ліпше вихісноване денного світла в літних місяцях, а тим самим причинить ся до пожаданого нині ощаджуваня матеріялів до огріваня й освітлюваня. Нема ніякого сумніву, що як громади, так і торговельні і промислові підприємства заощадять тепер великі суми на освітленю улиць чи льокалів. Не треба сподівати ся деяких трудностий в міжнароднім обороті ізза сего пересуненя часу, тому що рівночасно введено такий самий літний час в Німеччині, на Угорщині, в занятих Австро-Угорщиною землях Росії й на Балкані, а міжнародні обороти й без сього є нині обмежені до найменших розмірів. Політичні власти дістали порученє, щоби запобігли з цілою строгістю всяким пробам ударемненя наслідків сего зарядженя через продовженє годин праці. Звертаємо увагу наших читачів, щоби в неділю 30 цвітня вечером посунути вказівки о годину скорше, бо инакше може вийти біда, коли хто приміром числячи на старий час, спізнить ся до суду де вже будуть урядувати після нового численя.

Віденські офіцири кумами на Волини. Як наші війска увійшли на Волинь, не богато застали там наших людий. По селах остали жінки з дітьми та старики, бо усіх здібних до війска або забрали силою уступаючі Москалі, або настрашили неправдивими чутками, немов би „Австрійци і Германци“ усїх різали, повтікали і села остали пусткою. Перше усіх покинули свої становища православні попи і не було кому хрестити дітий, хоч число новонароджених дітий є там велике. Побожні українські селянки журили ся, що у такий непевний час проживає так богато малих поганчат між хрещеним народом. Коли у одно таке село зайшли наші віденські жовнїри краєвої оборони, вислали селяни свого начальника громади до військової команди з просьбою, щоби позволила нашому греко-католицькому священикови хрестити діти. Приїхав військовий священик і день хрещеня дітий був визначений. Заходило ще питанє, кого просити в куми, бо як звісно, своїх мущин не було в селї. Вкінци урадили просити австрійських офіцирів за кумів. Згодив ся один і другий бути дитині хрестним батьком, а під вечір не жінки шукали кумів, а офіцири шукали дітий, щоб стати кумом. Кождий похресник одержав імя свого хресного батька. Так отже в українськім селї появили ся Карли, Франц-Йосифи, Вільгельми итд. Кожда дитина дістала крім щедрого грошевого дарунку ще золоту річ на памятку. Імена дітий будуть наглядним доказом, як далеко зайшли віденські офіцири, як також людяного їх поведеня з людьми в занятім краю.

Воєнна хороба. Один з військових лікарів, пробуваючих у Львові, так описує хоробу, на яку западають жовнїри на фронті: Чоловік зовсім здоровий починає відчувати одного дня малий біль голови і в крижах, найблизшої ночи сильно потить ся. По чотирох днях, отже-ж в пятім дни, надходить новий гірший обяв: болї голови змагають ся, кров вдаряє до мозгу, повстає біль очий і ломанє в ногах. Третий напад є ще біль грізний, іменно тридневний стан в пропасниці та ріжні болї, які змагають ся з часом так, що відбирають хорому сон в ночи та можність спочинку. Такий стан триває часом 8 до 10 тижнів, вичерпуючи цілковито стан хорого. Серце хорого ділає неправильно. Хороба та є подібна до африканської пропасниці і є заразлива. Хоробу переносять головно воші, які нашим жовнїрам дали ся взнаки, особливо в зимі мин. року. Так само пятнистий тиф переносять також головно воші, які тим самим є найбільше небезпечні для чоловіка.

Контроля моди. Проти дорогих жіночих строїв виступають тепер всюди в Німеччині. Приміром в столици Баварії, в Мінхені видано розпорядок дирекції поліції, що кождий поліцай має право задержати жінку, на якій його думки є убрана надто визиваючо. Онодї стрінув один поліцай напудровану і напарфумовану дівчину, та привів її на поліцію. Тут стерто її пудер з лиця та загрожено що на случай нового нарушеня розпорядка буде укарана арештом.

Румунське збіже на два місяці. Німеччина і Австрія заключили з Румунією умову о доставу збіжа. Умова ся має важне значінє. Румунія зобовязала ся доставити нам 140 тисячів вагонів збіжа. З обчисленя оказує ся, що се збіже вистарчить на виживленє людности Німеччини і Австрії через 2 місяці.

Про перекупства в Росії. З нагоди наради над буджетом державної контролї, посли Шінгарев (кадет), Скобелев і Чхенкелї (соціял демократи) обговорювали остро в думі діяльність державного контрольора Покровського. Посол Шінгарев сказав між иншим: Нині, коли Росія видає денно понад 30 міліонів рублів, Покровський твердить, що задумує наслідувати політику свого попередника Харітонова. Спроневіреня в державних касах доходять до небувалих розмірів. Перекупство і надужитя ширять ся не тільки серед нисших урядників, але серед найвисше поставлених урядників і військових. Нечисленні люди чести, що поборюють сей спосіб правлїня, є для правительства невигідні. Длятого то Крівошеін, Щербатов і Полїванов мусїли уступити. Зміни в міністерствах прибирають страшні розміри. Нечувані надужитя дїють ся в інтендантурі на фронтї. Шінгарев предкладає документи, які стверджують страшні злодійства, що там діють ся. Забираєть ся худову, змушуєть ся селян до достарчуваня коний і возів та до праці над стрілецькими ровами, не виплачуючи їм за се нї копійки, а гроші на се призначені забирають висші офіцири. В шпиталях дістають ранені кепську поживу. Хорих висилаєть ся на фронт, а цілком здорові сидять по шпиталях. Всї, що занимають ся таким нечуваним перекупством, дістають відзначеня і медалї хоробрости. Наколи се довше буде тревати, Росії грозить цілковита руїна.

„Ґуляшові канони“ в Берлїні. Супроти дорожнечі та недостачі відповідної здорової поживи для біднїйшого населеня управа міста Берліна окрім вже істнуючих дешевих кухонь впровадила невидану доси новість. Улицями столиці переїздять цілий день полеві кухнї, звані простим народом „ґуляшовими канонами“ які продають населеню поживу. На кождій „канонї“ стоїть написано: „Міська кухня — теплий обід, порція 35 фенигів“. Така канона має 200 літрів містоти. В кухнї, яка достарчає поодиноким „канонам“ поживу стоять два великі кітли, кождий по 500 літрів містоти; кухню обслугують господарні Берлїнки, стараючись населеню давати як найліпшу поживу.

---

†

ПОМЕРЛИ.

ПАВЛО КИРЧІВ

директор народної школи в Курниках, пов. Яворів, помер 12 цвітня 1916 в 55. році на пятнистий тиф.

Покійний був селянським сином і родив ся в Корчинї скільського повіта. Полишив жену і малого вихованка. Ціле своє житє посвятив бл. п. Павло Кирчів праці над освідомленєм селян. Ту свою працю він вів так ревно, що доходив через се до конфлікту зі своїми властями, які переносили його з місця на місце, аж опинив ся в Курниках. Давнїйшими роками був бл. п. Павло Кирчів співробітником „Ділa“, а відтак „Буковини“. Часто містив також фахові статї в „Учительськім Слові“, які будили великий інтерес серед учительських кругів. Бл. п. Павло Кирчів був заступником голови політ. тов-а „Селянська Рада“ в Яворові і брав все дуже живу участь в політичнім житю повіта. Не було майже ніяких зборів чи там віча в Яворові, на якім не явив ся би та не промовляв; його промови робили особливо на селян велике враженє. Покійний був також одним з основателів яворівської української гімназії і належав до всіх укр. товариств в Яворові. Много натерпів ся він за час війни. Похорони покійного відбули ся в Курниках 14 цвітня 1916 при співучасти укр. священства, інтелїгенції з Яворова та повіта і місцевого населеня. Над домовиною промовляв в церкві місцевий парох о. крилошанин Жолевич, який підніс великі заслуги Покійника, передовсїм для місцевого населеня. Відтак на цвинтари пращав покійного іменем яворівської політичної організації і тов-а „Селянська Рада“ адвокат д-р Роман Секела, який зазначив, що з Покійним сходить до могили праведник, котрий клав душу за свій нарід, зріс між ним і для него працював безкорисно ціле своє житє. В імени учительства промовляв п. Онуфрій Власійчук. Представивши ціле трудолюбиве житє Покійника, жалїв, що так скоро в силї віку зійшов бл. п. Павло Кирчів до могили. Поховано Покійника серед плачу і риданя народа, якого був правдивим батьком і опікуном.

Переписка адміністрації.

Наші предплатники в многих письмах домагають ся від нас не тільки безплатної висилки часописи, але ще хотять „на кредит“ зигарків і то таких, щоби кукали. Ми звернули ся вже до одної світової фірми годинникарської, і замовили зигарки, будуть „кукати“: „заплати передплату за „Свободу“ заплати.... заплати....“ Зволите Пане Г. П. з Волошинової ad Старий Самбір і Пане Г. В. з Feldpost-у 224, ласкаво перечитати.

НАДІСЛАНЕ.

Директор „Народної Лічниці“ у Львові

Др. Евген Озаркевич

приймає хорих,

ул. Підвале ч 7.

Дім „Днїстра“.

Стація електричного трамваю коло хати.

АДВОКАТ

-.·.- Д-Р ІЗИДОР ГОЛУБОВИЧ -.·.-

переніс канцелярию з Тернополя і веде її

у Львові

ул. Руська ч. 3. I пов.

Оголошеня.

Для тих, що оголошують ся, подаємо до відома, що у нас є така тарифа:

Оголошеня звичайні за стрічку одношпальтову дрібним друком або її місце 20 с. — Надіслане за стрічку дрібним письмом або її місце 60 с., в оповістках 80 с., в части редакційній 1 К. Повідомленя про вінчаня, заручини і т. п. по 1·50 К за стрічку, найменше 4 К. Дрібні оголошеня за слово 6 с., найменше 60 сот. Слова грубшим друком числить ся подвійно. Передплата і :: :: належитість за інсерати платні у Львові. :: ::

ХТО ТЕРПИТЬ НА НЕСТРАВНІСТЬ і запір може знайти полекшу уживаючи розвільнюючого середника. Кождому однак треба знати, що розвільнюючі середники є двоякого роду, а то такі, що ділають драстично і такі, що ділають лагідно. Драстичні, розвільнюючі середники спричинюють часто подразненє кишок і тому належить вживати їх з як найбільшою осторожністю. Між лагідними, розвільнюючими середниками, що не дражнять і є зовсім нешкідливими, займають перше місце Феллєра рабарбарові піґулки з м. „Ельза-піґулки“, що скріплюють жолудок. Они підносять апетит і травленє а уживають їх жінки і діти. Їх не повинно хибувати ні в однім домі, щоби на случай потреби, при нестравности, викликаній тяжко стравними стравами, при жолудкових недомаґанях, мати їх все під рукою. 6 пуделок висилає оплатно до кождої місцевости за 4 К 40 с. аптикар **E. V. Feller, Stubica, Elsaplatz Nr. 308. (Kroatien).** Рівночасно можна замовити також Феллєра біль лагодячий флюїд з ростинної есенції з м. „Ельза-флюїд“. 12 фляшок оплатно лише 6 К. Велике число листів з подяками вказує, як дуже улюбленим є Феллєра „Ельза-флюїд“ особливо як охоронне средство для здорових а лагодяче біль для тих, що набавили ся недуги ізза простуди, протягу або вогкости.

XXIII. Звичайні Загальні Збори

Товариства взаїмних обезпечень

„ДНІСТЕР“

відбудуть ся

у второк, дня 30. н. ст. мая 1916, о год. 10 рано, у власній салї товариства у Львові, при ул. Руській ч. 20. з слїдуючим дневним порядком:

1. Відчитанє протоколу XXII. Загальних Зборів з 21. мая 1914.
2. Звіт Дирекції і Надзираючої Ради і замкненє рахунків за XXII. і XXIII. адмін. роки (1914 і 1915).
3. Звіт ревізійної Комісії і уділенє абсолюториї Дирекції за XXII. і XXIII. адмін. роки (1914 і 1915).
4. Внесеня надзираючої Ради в справі розділу білянсових надвижок за 1914 рік в сумі К 28.232·27 і за 1915 рік в сумі К 25.244·73.
5. Вибори:
   а) 6 членів Надзираючої Ради на 6 літ на місце уступаючих (§ 36. стат.).
   б) 5 заступників членів Надзираючої Ради на 1 рік (§ 36. стат.).
   в) 3 членів ревізійної Комісії і 1 заступника на 1 рік (§ 49. стат.).
6. Інтерпеляції членів.

Йосиф Онишкевич,
президент.

ВЖЕ ВИЙШОВ
Календар „Просвіти“
на рік 1916.

Одинокий український Календар на рік 1916.

Обнимає: 18 аркушів друку великого формату.

Містить: богато оповідань з теперішної великої доби: з житя українських героїв жовнїрів і стрільців на поли бою і по шпиталях; з житя українського населеня на провінції і у Львові під панованєм відвічного ворога України; з житя переселенців у Відни, Празї, Ґміндї, Вольфсберзї; українські делеґати в чужих краях; історичні спомини з країв, добутих союзними військами, і богато иншого цікавого матеріялу сучасної доби. Поезії найзнатнїйших наших поетів, численні ілюстрації майже на кождій сторонї; оригінальна окладинка — стрілець з прапором

Цїна: 2 корони, а для членів Товариства, що зложили членську вкладку (4 кор.) за рік 1916, ціна знижена на 1 кор. 50 сот. На почтову пересилку треба долучити 10 сот. або 45 сот. на пересилку рекомендовану.

На кредит, за посліплатою ані в коміс Календарів не висилаєть ся

Замовленя слати на адресу: Канцелярія Товариства „Просвіта“ Львів, Ринок ч. 10.

Також можна Календар набути в Книгарни Наук. Тов. ім. Шевченка, Львів, Ринок ч. 10.

Матеріяли до календаря „ПРОСВІТИ“ на р. 1917.

З огляду на те, що календар „Просвіти“ на рік 1917 має появити ся значно скорше, ніж се було можливо зробити в сїм роції, проте Товариство „Просвіта“ просить Вп. наших письменників надсилати:

1. **Оповіданя, новелї, нариси** і т. п. найбільше на пів аркуша друку, зглядно на 450 віршів у два стопцї (8 сторін друку) теперішного формату календаря.
2. **Короткі статї на актуальні теми,** ілюстровані по змозї фотоґрафічними знимками або вільноручними рисунками.
3. **Фотоґрафії відзначених** військовою властю Укр. Січ. Стрільців, а крім сего також жовнїрів які поза У. С. С. служать в армії, осіб, котрі, перед війною визначили ся громадянською діяльностию, з додатком найважнїйших дат з житя і діяльности.
4. **Військову термінольоґію** (зброя, походи, поділ військ, поодинокі частини оружя і т. п.)
5. **Фотоґрафічні знимки** всего на тепер є актуальне.
6. **Самостійні, власноручні** рисунки пригожі для календаря.

Приняті твори будуть ремунеровані після принятої товариством норми.

Присилати належить найдальше до кінця цвітня 1916 на адресу:

Товариство „Просвіта“
у Львові, Ринок ч. 10.

Краєвий Союз Кредитовий
у Львові, Ринок ч. 10
і всї союзні стоваришення в повіт. містах
приймають зголошення на

IV. 5½% ВОЄННУ ПОЗИЧКУ,

а то:

1. Вільну від податку, в 40 лїтах платну позичку державну, по 93 за 100.
2. Вільні від податку бони касові, платні в дні 1. червня 1923 по 95·50 за 100.

Крім того даємо субскрібентам ½% боніфікації, так що курс емісийний буде в дїйсности 92·50, зглядно 95 за 100.

Папери тії надають ся найкрасше до льокації капіталів дають повне безпеченьство і приносят в 6·68 — 10% річного доходу від вложоного капіталу.

Проспекти дістати можна ві всїх повітових стоваришенях. На жаданє висилаємо почтою.

XIX Звичайні Загальні Збори

Товариства взаїмного кредиту

„ДНІСТЕР“

реєстрованого стоваришеня з обмеж. порукою
відбудуть ся

у второк, дня 30. с. ст. мая 1916, о год. 4. по пол. в дирекційній салї товариства у Львові, при ул. Руській ч. 20. з слїдуючим дневним порядком:

1. Відчитанє протоколу з XVIII. звичайних Загальних Зборів з дня 21. мая 1914.
2. Звіт Дирекції і Надзираючої Ради і замкненє рахунків за XIX. і XX. адмін. роки (1914 і 1915).
3. Звіт ревізійної Комісії і уділенє абсолюториї Дирекції за XIX. і XX. адмін. роки (1914 і 1915).
4. Внески Надзираючої Ради в справі розділу зисків за рік 1914 в сумі К 17.049·80 і за рік 1915 в сумі К 12.577·42.
5. Інтерпеляції членів.

Йосиф О ишкевич,
президент.

Не треба встидати ся, щоби не стати ся калікою на все, але як має ся пропуклину („брух“) на животї або на пахвинї з правої, а часом з лївої сторони, а може опала аж в діл, то треба прислати міру ниткою довкола тїла через бедра і замовити бандаж пружиново-ґумовий за 6 або 8 корон або анґлїйський за 12 до 16 кор., а чоловік вирятуєть ся буде міг тяжко працювати. Мущини дістають пропуклину з працї, жінки з працї або при породї, дїти з крику або від скоків. Замовляючи бандаж, треба описати як велика пропуклина, від якого часу, подати вік і занятє хорого. Висилаєть ся за посліплатою в скриночцї, а не подаєть ся, що є в серединї.

М. З. Полячек, Самбір, ч. 17.

20% опуст при закупнї насїнь конюшини, вики, трав і огородовини.

Заходами Президії Краєвого Товариства Господарського „Сільський Господар“ у Львові признало Правительство 40.000 К субвенції на признаванє 20% опустів з цїн купна насїнь конюшини, трав, вики і огородовини.

Опуст сей признаний буде Філїям, Кружкам „С. Г.“ і поодиноким господарям, які повисше названі насїня закуплять в „Краєвім Союзі Господарсько-Торговельних Спілок“ торг. Синдикаті „С. Г.“ у Львові, вул. Зімовича ч. 20. II. поверх.

З огляду на поступивший вже час сївбя в інтересї рільників є як найскорше замовити потрібні їм насїня і покликуючись на висше згадану субвенцію — домагатись 20% опустів з цїни купна.

КРАЄВЕ ТОВАРИСТВО ГОСПОДАРСЬКЕ
„СІЛЬСКИЙ ГОСПОДАР“ у Львові.

Феллєра скріплюючі жолудок, лагідні, розвільнюючі рабарбарові піґулки з м.

„ЕЛЬЗА-ПІҐУЛКИ“

усувають запір.

6 пуделок оплатно 4 К. 40 с. Аптикар E. V. Feller, Stubica, Elsaplatz Nr. 308 (Kroatien).
Більш як 100 000 листів з подяками.

АСЕКУРУЙТЕ СВОЄ МАЙНО ВІД ОГНЮ В

„ДНЇСТРІ“

Кождий Українець повинен асекурувати ся від огню, щоби на случай пожежі не понести страти, бо достаток одиниці то добробит цїлого народа.

Кождий Українець повинен асекурувати ся тільки в товаристві взаїмних обезпечень

„Днїстер“

Нема жадного иншого українського товариства асекурацийного, тільки один

„Днїстер“

„Днїстер“ рахує найдешевші оплати за обезпеченя **селянських будинків.**

„Днїстер“ звертає кождорічний **чистий зиск** своїм членам.

„Днїстер“ оцїнює та виплачує шкоди по огнї скоро і ретельно, а на членів оцїнкової комісиї запрошує все двох господарів.

„Днїстер“ дає підмоги українським **школам і бурсам**, де виховують ся селянські дїти.

Люди асекуровані в **„Днїстрі“** можуть дістати позичку у всїх великих банках і в товаристві взаїмного кредиту „Днїстер“.

Власні фонди „Днїстра“ виносять з кінцем 1913 року 4,473.970 корон.

В „Днїстрі“ можна обезпечати від крадежи з вломом движимости всякого рода, а товариства кредитові готівку, цїнні папери і векслї за дешевою оплатою премії.

Адреса „Днїстра“:

Товариство взаїмних обезпечень „ДНЇСТЕР“ у Львові,
у власнім домі ул. Руська ч. 20. Тел. 788.

Ширіть „Свободу“!

Всїх наук лїкарських
Др. ЛУКА САФІЯН
у Львові, ул. Каспра Бочковського ч. 2.
(бічна горішної Городецької)
принимає хорих від 2—4 год. по пол.

З друкарні „Дїла“ Львів, Ринок 10. Видавець: „Дїло“, стов. зар. з обм. пор. За редакцию відповідає: Др. Степан Баран.